

ВСТУП

Сучасний дизайн у всіх його проявах – від графічного до промислового, від інтер'єрного до веб-дизайну – базується на міцному фундаменті візуального мислення та естетичного сприйняття. У цьому контексті навчальна дисципліна "Основи рисунку та живопису" набуває фундаментального значення, адже вона не лише закладає технічні навички, а й розвиває ключові компетенції, необхідні для ефективної дизайнерської практики. Дана робоча програма розроблена з метою забезпечити майбутніх дизайнерів базовими знаннями та практичними вміннями в області рисунку та живопису, що є невід'ємним інструментом для візуалізації ідей, формування концепцій та комунікації складних задумів. Незалежно від обраної спеціалізації, вміння "бачити", аналізувати та відтворювати форму, об'єм, простір, світлотінь та колір є основоположним для створення якісних та функціональних дизайнерських рішень.

Мета курсу є формування у здобувачів художньо-образного мислення, розвиток окоміру, відчуття пропорцій, гармонії та композиції. Через практичні вправи з різних графічних та живописних матеріалів, здобувачі опанують техніки створення начерків, ескізів, етюдів та більш завершених робіт. Це дозволить їм не тільки покращити власну виконавську майстерність, а й поглибити розуміння законів візуального сприйняття, що є критично важливим для будь-якого візуального комунікатора.

Завдання навчальної дисципліни:

навчання методиці послідовного ведення роботи (від ескізу до форматної роботи), вивчення основних принципів лінійного та тонального рисунка;

опанування теоретичних основ академічної грамоти (закони перспективи, світлотіні, кольорознавства);

формування практичних навичок роботи з різними художніми матеріалами;

вивчення методів конструктивного аналізу форми предметів та їх просторового розміщення;

розвиток колористичного бачення в композиції;

Об'єктом вивчення є натурні студійні постановки, як жива інформація про колір та форму.

Предметом навчальної дисципліни є виявлення композиційної цілісності та рівноваги в натурних постановках.

Результати навчання та компетентності, які формує навчальна дисципліна визначено в табл. 1.

Таблиця 1.

Результати навчання та компетентності, які формує навчальна дисципліна

Результати навчання	Компетентності, якими повинен опанувати здобувач вищої освіти
PH7	СК1, СК9
PH8	СК6, СК8
PH9	СК8,СК9
PH18	СК9

де, СК1. Здатність застосовувати сучасні методики проектування одиничних, комплексних, багатофункціональних об'єктів дизайну.

СК6. Здатність застосовувати у проектно-художній діяльності спеціальні техніки та технології роботи у відповідних матеріалах (за спеціалізаціями).

СК8. Здатність здійснювати колористичне вирішення майбутнього дизайн-об'єкта.

СК9. Здатність зображувати об'єкти навколишнього середовища і постаті людини засобами пластичної анатомії, спеціального рисунка та живопису (за спеціалізаціями).

PH7. Аналізувати, стилізувати, інтерпретувати та трансформувати об'єкти

для розроблення художньо-проектних вирішень.

РН8. Оцінювати об'єкт проектування, технологічні процеси в контексті проектного завдання, формувати художньо-проектну концепцію.

РН9. Створювати об'єкти дизайну засобами проектно-графічного моделювання.

РН18. Відображати морфологічні, стильові та кольоро-фактурні властивості об'єктів дизайну.

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1. РИСУНОК

Тема 1. Натюрморт з гіпсовими геометричними фігурами

Опанування базових принципів конструктивної побудови, світлотіні та тонального моделювання на прикладі простих геометричних тіл (куб, куля, циліндр, конус, призма). Основна увага приділяється точній лінійній побудові з урахуванням перспективи та пропорцій. Моделювання об'єму за допомогою світлотіні, демонстрація розуміння джерела світла та формування власних і падаючих тіней. Дотримання законів перспективи та принципів співвідношення частин до цілого.

Тема 2. Лінійний рисунок. Побудова форми

Опанування методу лінійно-конструктивної побудови об'єктів у просторі. Використання лінії як основного засобу виразності для передачі пропорцій, характеру та внутрішньої структури предметів. Застосування методу наскрізного малювання із зображенням невидимих граней та площин. Розуміння просторових скорочень, визначення осей симетрії та точок сходження для точного відтворення форми без детального тонального моделювання.

Тема 3. Натюрморт з побутових предметів

Формування навичок компонування та побудови групи предметів повсякденного вжитку. Аналіз складних форм шляхом їх розкладання на прості

геометричні складові. Виявлення пропорційних співвідношень між різними за розміром та характером об'єктами. Початкове тональне опрацювання натюрморту з передачею об'єму, просторової глибини та плановості за допомогою базових закономірностей розподілу світлотіні.

Тема 4. Натюрморт з побутових предметів графічними матеріалами

Передача різноманітних фактур та матеріалів побутових предметів, тональне моделювання за допомогою графічних технік. Завдання полягає у передачі матеріальності предметів (гладкість, шорсткість, прозорість, блиск) за допомогою різних видів штрихування. Дотримання тональних співвідношень між предметами та фоном для створення єдиного світлотіньового середовища.

Тема 5. Складний натюрморт з побутовими предметами та гіпсовою фігурою

Закріплення комплексних навичок лінійно-конструктивної побудови, тонального моделювання та передачі різноманітних матеріалів у складній композиції. Мета - інтегрувати різні типи об'єктів у єдину композицію, досягти композиційної єдності та гармонії між елементами. Необхідно ретельно опрацювати конструкцію гіпсової фігури, передати її анатомічні особливості. Моделювання об'єму всіх елементів та простору за допомогою світлотіні з урахуванням взаємних рефлексів та падаючих тіней. Завдання вимагає глибокого розуміння світлотіні, здатності до детального опрацювання різних фактур та розвиненого відчуття простору.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2. ЖИВОПИС

Тема 6. Натюрморт в теплій гаммі

Вивчення принципів роботи з теплою колірною гамою, її емоційного та просторового впливу на композицію. Використання виключно теплої палітри кольорів (червоні, жовті, помаранчеві та їх відтінки). Завдання полягає у передачі об'єму та простору за допомогою переходів у межах теплої гами, а також у створенні єдиного колориту та гармонійного колірного рішення.

Тема 7. Натюрморт в холодній гаммі

Опанування принципів роботи з холодною колірною гамою, її просторових та емоційних властивостей. Мета - досягти відчуття глибини та простору через використання холодних відтінків у композиції. Формування розуміння холодної палітри та вміння створювати візуальні ефекти за допомогою холодного колориту.

Тема 8. Декоративний натюрморт

Розвиток творчого мислення, вміння стилізувати форми та працювати з кольором, як декоративним елементом. Спрощення форми предметів з використанням площинного зображення. Акцентування уваги на чітких контурах, локальних і насичених кольорах, а також на композиційному ритмі. Використання прийомів узагальнення та орнаментальності. Формування навичок стилізації об'єктів, роботи з чистим кольором, розвитку почуття композиції та ритму, а також вироблення індивідуальних декоративних прийомів.

Тема 9. Декоративний натюрморт в тепло-холодній гаммі

Створення декоративної композиції на основі виразного колірного контрасту теплих і холодних відтінків. Використання комплементарних (додаткових) кольорів для підсилення візуальної напруги та емоційної виразності роботи. Пошук гармонійного балансу між теплими та холодними зонами в межах площинного вирішення. Трансформація та стилізація предметного середовища з акцентом на взаємодію протилежних колірних температур та ритмічну організацію площини аркуша.

Перелік практичних занять /завдань за навчальною дисципліною наведено в табл. 2

Таблиця 2.

Перелік практичних (семінарських) занять / завдань

Назва теми та / або завдання	Зміст

Тема 1.	Побудова гіпсових геометричних фігур(куб, куля, призма, конус).
Тема 2.	Побудова лінійно-конструктивним методом предметів.
Тема 3.	Компонування в форматі предметів побуту.
Тема 4.	Створення графічної композиції з творчим змістом, графічними матеріалами.
Тема 5.	Тональний рисунок предметів та гіпсової фігури.
Тема 6.	Живопис з натури натюрморту в теплому колориті.
Тема 7.	Натурна постановка холодного натюрморту в холодній гамі.
Тема 8.	Моделювання кольору в декоративному натюрморті, проява творчих задумів, опанування технік живопису.
Тема 9.	Поєднання тепло-холодних кольорів в єдину композицію. Створення творчої роботи.

Перелік самостійної роботи за навчальною дисципліною наведено в табл. 3

Таблиця 3.

Перелік самостійної роботи

Назва теми та / або завдання	Зміст
Тема 1-2.	Розвиток навичок побудови предметів на площині.
Тема 3-5.	Опанування та дослідження рисунку, як графічної композиції з творчим змістом. Закріплення знань про закони перспективи та розподілу тону на площині.
Тема 6-8.	Вдосконалення навичок основам живопису, пластичних рішень та поняття тепло-холодної гамми.
Тема 9.	Створення творчої роботи, поєднання набутих навичок та знань впродовж навчання в єдину композицію.

Кількість годин лекційних, та практичних занять та годин самостійної роботи наведено в робочому плані (технологічній карті) з навчальної дисципліни.

МЕТОДИ НАВЧАННЯ

У процесі викладання навчальної дисципліни для набуття визначених результатів навчання, активізації освітнього процесу передбачено застосування таких методів навчання, як:

Словесні (лекція-візуалізація (Тема 1-3, 5, 6), проблемна лекція (Тема 4).

Наочні (демонстрація (Тема 1-9)).

Практичні (практична робота (Тема 1 – 9)).

ФОРМИ ТА МЕТОДИ ОЦІНЮВАННЯ

Університет використовує 100 бальну накопичувальну систему оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти.

Поточний контроль здійснюється під час проведення лекційних, практичних, лабораторних та семінарських занять і має на меті перевірку рівня підготовленості здобувача вищої освіти до виконання конкретної роботи і оцінюється сумою набраних балів:

– для дисциплін з формою семестрового контролю екзамен (іспит): максимальна сума – 60 балів; мінімальна сума, що дозволяє здобувачу вищої освіти скласти екзамен (іспит) – 35 балів.

Підсумковий контроль включає семестровий контроль та атестацію здобувача вищої освіти.

Семестровий контроль проводиться у формах семестрового екзамену (іспиту), диференційованого заліку або заліку. Складання семестрового екзамену (іспиту) здійснюється під час екзаменаційної сесії.

Максимальна сума балів, яку може отримати здобувач вищої освіти під час екзамену (іспиту) – 40 балів. Мінімальна сума, за якою екзамен (іспит) вважається складеним – 25 балів.

Підсумкова оцінка за навчальною дисципліною визначається:

– для дисциплін з формою семестрового контролю екзамен (іспит) – сумуванням балів за поточний та підсумковий контроль.

Під час викладання навчальної дисципліни використовуються наступні

контрольні заходи:

Поточний контроль: виконання та захист практичних/лабораторних робіт (4 комплексні роботи по 10 балів кожна, 40 балів), проходження експрес-опитувань (4 тести по 5 балів кожний, 20 балів).

Семестровий контроль: Екзамен (40 балів)

Більш детальну інформацію щодо системи оцінювання наведено в робочому плані (технологічній карті) з навчальної дисципліни.

Приклад екзаменаційного білета та критерії оцінювання для навчальної дисципліни з формою семестрового контролю екзамен (іспит)).

Приклад екзаменаційного білета

Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця
Перший (бакалаврський) рівень вищої освіти
Спеціальність В2 “Дизайн”
Освітньо-професійна програма “Дизайн”
Навчальна дисципліна «Основи рисунка та живопису»

ЕКЗАМЕНАЦІЙНИЙ БІЛЕТ № 1

Завдання 1. (Ескіз)(10 балів)

Ескіз “Складного натюрморту з гіпсовою фігурою та побутовими предметами”. Зробити нариси майбутньої композиції, розібрати по тону.

Завдання 2. (Виконання роботи)(20 балів)

Виконання роботи “Складний натюрморт з гіпсовою фігурою та побутовими предметами”, а саме: компонування; побудова предметів на площині; тональне рішення; створення об’ємно-просторової композиції.

Завдання 3.(Демонстрація та захист роботи)(10 балів)

Обґрунтування рішень: вибір тону, композиції, ідеї тощо. Захистом є лаконічна доповідь, презентація роботи та впевнені відповіді на поставлені викладачем запитання.

Затверджено на засіданні кафедри менеджменту та бізнесу. Протокол № ___ від _____ р.

Екзаменатор

викладач Марина МАНДРИКОВА

Зав. кафедрою

д.е.н., проф. Тетяна БЛИЗНЮК

Критерії оцінювання

Підсумкові бали за екзамен складаються із суми балів за виконання всіх завдань, що округлені до цілого числа за правилами математики.

Алгоритм вирішення кожного завдання включає окремі етапи, які відрізняються за складністю, трудомісткістю та значенням для розв'язання завдання. Тому окремі завдання та етапи їх розв'язання оцінюються відокремлено один від одного таким чином:

Завдання 1 . (10 балів)

Ескіз

Оригінальність ідеї (до 5 б): Новаторство, художня цінність.

Графічна ясність (до 5 б): Чітке відображення **композиційної схеми** та основних **акцентів** майбутньої роботи.

Завдання 2 . (20 балів)

Композиційна майстерність (до 8 б): Досконале використання принципів композиції (баланс, динаміка, формат) для досягнення цілісності.

Тональне рішення (до 8 б): Грамотне застосування **теорії тону** (гармонія, контрасти, насиченість).

Якість виконання (до 4 б): Технічна акуратність, професійне володіння матеріалом та фінальна завершеність роботи.

Завдання 3 . (10 балів):

Обґрунтування рішень (до 6 б): Здатність чітко аналізувати та аргументувати власні композиційні вибори.

Презентація та відповіді (до 4 б): Логічність доповіді, лаконічність презентації та впевненість у відповідях на запитання викладача.

Рекомендована література

Основна

1. Іттен Йоганнес. *Мистецтво кольору. Суб'єктивний досвід і об'єктивне пізнання як шлях до мистецтва* / пер. з нім. Київ : ArtHuss, 2022. 96 с.
2. Едвардс Бетті. *Малювання на правій півкулі мозку* / пер. з англ. Харків : КСД, 2020. 256 с.

Додаткова

3. Гарньє Шарлотта, Ренн Марі-Мод. *Колір. Зрозуміти, відчутти, створювати*. Київ : ArtHuss, 2023. 240 с.
4. Blyznyuk T. Genesis and features of the still life genre in fine art / Т. Blyznyuk, М. Mandrykova, О. Maistrenko // [Електронний ресурс]. Актуальні питання гуманітарних наук. – 2025. - Вип. 91. - Т. 1. - С. 122-127. Режим доступу: <https://repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/37952>

Інформаційні ресурси

5. Repository Simon Kuznets Kharkiv National University of Economics/ Навчально-науковий інститут менеджменту і маркетингу/Кафедра креативного менеджменту та дизайну: Звіти з виставок, Звіт за результатами проведення пленеру-практикуму у форматі .pdf .

Режим доступу: <https://repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/36875>

6. Побудова геометричного натюрморту олівцем (частина 1). Режим доступу: <https://youtu.be/wjLiGzEXSRM?feature=shared>

